

TAVSİYE MEKTUPLARI 1928

Mahmut Yesari 1895-1945

GENEL BAKIŞ

“Kaleminden kazanan yazar”lar arasında değerlendirebileceğimiz Mahmut Yesari, hayatı boyunca geçimini yazdığı eserlerden kazanmıştır. Bu nedenle edebiyatın çok çeşitli mecralarında kalem oynatmış ve çok sayıda eser kaleme almıştır. Dönemindeki diğer yazarların aksine belirli bir zümre için yazmamış, toplumsal sorunları kendine has bir bakış açısıyla ele almıştır. Bu bakış açısının en dikkate değer ürünü, Türk Edebiyatı Tarihi'nin ilk işçi romanı olan “Çulluk (1927)” adlı eseridir. Bunun yanı sıra çok sayıda eser kaleme almış olan her yazar gibi yer yer tekrara düşmüş, bazı eserlerinde dikkate değer bir estetik seviye yakalayamamıştır. En nihayetinde yazarın en dikkat çekici yönü, yaptığı çok keskin karakter analizleri ve gözlemleridir. Yazar bu gözlem gücünü, sıradan yaşamın, eğlence hayatının bizzat içerisinde geçirdiği, ardından verem hastalığıyla sonlanmış olan yaşam tarzından almıştır.

“Tavsiye Mektupları” tek perdeden oluşan kısa bir komedidir. Bu eserinde Mahmut Yesari, iş hayatındaki yozlaşmayı mizahi bir dille eleştirir. Söz konusu eser, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kendisini gösteren bürokratikleşme eğilimine dair okuyucuya sosyolojik ipuçları sunmaktadır.

KİŞİLER

Azmi Uzun bir süredir çok fakir bir yaşam süren Azmi, en sonunda bir iş bulmaya karar vermiştir. Bu nedenle bir devlet dairesine giderek müdürden memuriyet talep etmeye karar verir. Bunun için bir tanıdığından tavsiye mektubu da almıştır. Ancak Müdür Bey'in tavsiye mektuplarına yönelik olumsuz tavrı, Azmi'ye çok ani bir karakter dönüşümü yaşatacaktır.

Hasan Azmi'nin başvurduğu ofisin hademesidir. Onu içeri alıp hikayesini dinlemiştir. Azmi'nin Müdür Bey'in karşısındaki tavrı, Hasan'ı hayrete düşürmüştür. Nitekim içeri ilk girdiğinde ezik bir tip olan azmi, işe kabul edilme endişesi içerisinde hiddetli ve savruk bir karaktere dönüşmüştür.

Müdür Bey Azmi'nin başvurduğu ofisin müdürüdür. Hiddetli bir kişilik yapısına sahiptir. Müdür Bey, uzunca bir süredir ofisinde çalışacak bir eleman aramaktadır ancak her memur adayının yanında bir tavsiye mektubu getirmesi Müdür'ü usandırmıştır. Bu nedenle Müdür Bey, tavsiye mektubuna ihtiyaç duymadan, kendisine gerçekten güvenen bir eleman arayışı içerisinde. Azmi'yle tanışınca onun yaşadığı bir dalgınlık sonucunda, aradığı elemanı bulduğunu düşünür.

ÖYKÜ

Azmi iş başvurusu yapmak için ofise gelir Fakirlik içerisinde kıvrandığı her halinden belli olan Azmi, memuriyet başvurusu için müdür beyin ofisine gelmiştir. Üstü başı yırtık pırtık ve eskidir. İçeri girdiğinde onu hademe Hasan karşılar. Azmi, uzun süredir iş aradığını ve fakirliğin artık canına tak ettiğini belirtir. Oldukça yumuşak başlı ve korkak bir tavır içerisinde. Hasan, Azmi'nin durumuna acır ancak yine de bu ofiste memuriyet bulmanın çok zor olduğunu ifade eder. Zira müdür bey, nice memuriyet başvurusunu reddetmiştir, üstelik daha öncekilerin yanında nüfuzlu adamlar tarafından yazılmış tavsiye mektupları da vardır. Hasan, Azmi'ye herhangi bir yerden tavsiye mektubu alıp almadığını sorar. Azmi de yırtık montunun cebinden pis kokulu bir tavsiye mektubu çıkarıp Hasan'a verir. Ancak Hasan, yine de Azmi'nin işe alınacağından çok umutsuzdur.

Azmi tavsiye mektubunu Hasan'da unuttur Azmi ve Hasan içerideyken aniden Müdür bey içeri girer. Hasan'ı içeride gördüğü için çok sinirlenmiştir, bu odaya kendisinden başka birinin girmesini istememektedir. Hasan'ın iş bilmezliğinden şikayet eder. Bunun üzerine Hasan, bütün suçu Azmi'nin üzerine atar. Azmi'nin kendisiyle görüşmek istediğini ve bu nedenle içeri girdiklerini belirtir. Müdür Bey, Hasan'ı dışarı gönderdikten sonra Azmi'yle konuşmaya başlar ve ona ne istediğini sorar. Azmi, korka korka memuriyet istediğini ağzında geveler. Ancak tavsiye mektubunu Hasan'da unutturmuştur. Bundan dolayı iyice telaşlanır. Müdür Bey'in Azmi'ye sorduğu ilk soru, bir tavsiye mektubunun olup olmadığıdır.

Mektubu Hasan'da unutmuş olan Azmi, anlık telaşın etkisiyle bir mektubu olmadığını söyler. Bunu duyan Müdür çok şaşırır, zira uzun bir süredir ilk kez birisi tavsiye mektubu olmadan iş başvurusuna gelmiştir.

Müdür Bey tavsiye mektuplarından yakınmaktadır Azmi'nin tavsiye mektubu olmadığını duyan Müdür Bey, bu durumdan memnun olmuştur. Zira buraya tavsiye mektubu ile gelen kişilerin hepsi, kendine güvenmeyen beceriksiz insanlardır. Müdür Bey, böyle insanlardan usanmıştır. Bir işi gerçekten becerebilecek bir insanın tavsiye mektubuna ihtiyaç duymayacağını düşünmektedir. Bu nedenle Azmi'nin cesaretinden etkilenmiştir. Müdür Bey'in böyle bir bakış açısına sahip olduğunu gören Azmi, yalan söylemeye başlar ve kendisinin de tam olarak bu nedenlerle bir tavsiye mektubu almadan geldiğini belirtir. Azmi'ye göre tavsiye mektubu, tıpkı Müdür Bey'in düşündüğü gibi, kendisine güvenmeyenlerin işidir. Ancak diğer yandan, Hasan'da bıraktığı mektubun ortaya çıkmasından korkmaktadır.

Hasan mektubu getirir: Azmi'nin dönüşümü Müdür Bey ve Azmi içeride konuşmaya devam ederken Hasan kapıyı çalmadan içeri girer, elinde Azmi'nin mektubu vardır. Bunu gören Azmi, mektubun Müdür'e ulaşmasını engellemek için Hasan'ı azarlamaya başlar. Ona, içeriye kapıyı çalmadan girdiği için fırça atar. Hasan, Azmi'ye ait olan mektubu vermek için içeri girdiğini söyler. Ancak Azmi, şiddetini daha da arttırarak, bu mektubun kendisine ait olmadığını, içeri girerken merdivende bulunduğunu söyler ve Hasan'ı sert bir dille azarlamaya devam eder. Müdür Bey, Azmi'nin iradesine daha da hayran olmuştur, Hasan'ı savunmaz aksine, Azmi'nin yeni ofis müdürü olduğunu belirtir. Bunu duyan Hasan, Azmi'nin daha önce korkak ve ezik bir tipken şimdi mangalda kül bırakmayan bir insana dönüşmüş olmasını hayretle karşılar. Kendi kendine söylenerek dışarı çıkar.

TEMALAR

İş hayatındaki yozlaşma Piyenin işlediği ana tema, iş yaşamındaki düzensizlikler ve ahlaki bozulmadır. Nitekim iş arayışlarında bir mevkiye onu hak eden kişiden çok, daha nüfuzlu bir tavsiye mektubuna sahip olan kişi getirilmektedir ve bu eserde de söz konusu yozlaşma teması mizahi bir dille eleştirilmiştir. Azmi bir dalçılık sonucunda getirdiği tavsiye mektubunu unutunca, ofisin müdürü iş yaşamındaki torpilden şikayetçi olduğu için mektupsuz gelen Azmi'ye hemen işi vermiştir. Tam olarak bu noktada yozlaşma teması tekrar karşımıza çıkar; zira Azmi işin kendisine verilmesi için tavsiye mektubu ile geldiğini saklar ve yalan söyleyerek bir başka yozlaşmışlık örneği sergiler.

KARAKTER ANALİZİ

Azmi (Yozlaşmış)

Karakter Fakir yaşamaktan usanmış olan Azmi, bir iş bulmak için yalan söylemekten çekinmeyen, yozlaşmış bir karakterdir. Başvurduğu memuriyet pozisyonunu elde etmek için önce yumuşak, ezik bir karaktere bürünmüşken, işi elde etmek üzereyken çok sert ve savruk bir karaktere dönüşmüştür.

Aktivite Yaşamını idame ettirebilmek için yeni bir iş arayışındadır. Eski işinden kovulduktan sonra uzunca bir süre işsiz bir şekilde sürünmüş, en sonunda piyese konu olan ofise iş başvurusunda bulunmak için gelmiştir.

ÖRNEK ANILAR

Yozlaşmış Azmi, iş başvurusu için ofise geldiğinde oldukça yumuşak başlı ve korkakça tavırlar sergilemektedir. Hademe Hasan'a ezik tavırlarla durumunu şöyle anlatır "İnanır mısınız, o kadar müşkül, fena bir vaziyetteyim ki... Ne iş olursa kabul ederim, kaç kuruş verirse razıyım.." Ancak Müdür'e yalan söyleyip işe alındığında Hasan'a karşı olan tavırları hemen değişime uğrar. Hasan'a bağırp çağırıktan sonra aralarında şu diyalog geçer. "Hasan: Amma baskın çıktın be... Azmi: Şimdiden haber vereyim, eski çamlar bardak oldu."

Hasan (Kurnaz)

Karakter Hasan, çevresindeki insanları memnun etmek için sürekli yalanlar söyleyen kurnaz bir tiptir. Bir memuriyet dairesinin hademeliğini yapan kurnaz insan tiplemesinin eksiksiz bir örneğini sergiler.

Aktivite Ofisin tüm işlerini gören Hasan, Müdür'ün yokluğunda onun odasında keyif çatar. Aynı ofiste yaşamını sürdürmektedir. Kira, elektrik derdi olmadan parazit gibi yaşamaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Kurnaz Azmi iş başvurusu için Müdür'ün odasına geldiğinde Hasan içeride keyif çatmaktadır. Müdür aniden gelip onu içeride gördüğü için sinirlenince, odasına girmiş olmasının suçunu Azmi'ye atar. "Bu efendi geldi, sizi görmek istediğini söyledi. Müdür Bey burada yoklar dedim. 'İlle burada, sen saklıyorsun' dedi. Baktım olmayacak, kapıyı açtım, işte bir yol kendin bak, var mı yok mu anlarsın, dedim."

Müdür Bey (Dürüst)

Karakter Müdür Bey, çalıştığı şirkete torpille eleman almak istemeyen dürüst bir karakterdir. Uzun süredir bir elemana ihtiyaç duymasına karşın, herkes tavsiye mektubu ile gelip torpil beklediği için kimseyi işe almamıştır. Dürüst karakteri nedeniyle işi hak eden kişiye vermek istemektedir.

Aktivite Azmi'nin memuriyet için başvurduğu ofisin müdürlüğünü yapmaktadır. Bir eleman arayışı içerisinde ancak bu elemandan beklediği tek şey, yanında tavsiye mektubu getirmemesidir. Bu nedenle (kendisine yalan söyleyen) Azmi'yle karşılaşana kadar hiç kimseyi işe almamıştır.

ÖRNEK ANILAR

Dürüst Müdür Bey, sürekli bir şekilde kendisinden torpil isteyen insanlardan duyduğu sıkıntıyı ve hak eden kişiye iş verme arzusunu şu ifadelerle dile getirir. "Tavsiye mektupları kadar bir şey sinirlerime dokunmaz. Ancak pısrık; mahcup, beceriksiz, elinden iş gelmez, bir para etmez, mendebur insanlar tavsiye mektupları alırlar. Halbuki en iyi memurlar atılğan, becerikli, tuttuğunu koparır, teşebbüs sahibi, cüretkâr insanlardan olur. Tavsiye mektubu ne demek? Bir adam eğer hakikatten malumatlı, değerli, meziyet sahibi ise delile, rehber, tercümana ihtiyacı yoktur. O, ne yapar yapar, kendini gösterir. Eğer cahil, görgüsüz, zayıf bir yaratık ise, tavsiye ne fayda eder? Çünkü mal meydandadır."